

A tó

Földrajzi értelmezésben a tó a szárazföld mélyedésében helyet foglaló, természetes eredetű, minden oldalról zárt, álló víztömeg, amelyik a tengerrel nincs összeköttetésben. A tó meghatározásában a méretnek nincs jelentősége. Akármilyen kicsi is egy tó, abban és azon a tavi, vagy limnológiai jelenségek éppen úgy végbemennek, csak kisebb formában, mint a legnagyobb tavakon. A tavakkal rokon képződmények a mocsarak és lápok is. Ma a szárazföldi térszínek 1%-át tavak borítják.

Több mint egy millióra becsülik a tavak számát a Földön, amelyek kicsik és édesvizűek. A világ legnagyobb tava – mind területileg, mind térfogatilag – az óriási és sós Kaszpi-tenger. Ezt követik a sorban az Egyesült Államokban található Felső-tó és a Kelet-Afrikában található Viktória-tó, amelyek a Kaszpi-tengernél kisebb területűek. Mélység szerinti osztályozásuk nagyon külön-

böző rangsorolást tesz lehetővé. A mindössze 54 km² területű, viszonylag kicsi Kráter-tó a mélység szerinti rangsorolás alapján a nyolcadik a világon.

A kontinentális sós tavak majdnem annyi vizet tartalmaznak, mint az édesvízi tavak. Megkülönböztethetünk kissé sós és egészen magas sótartalmúakat is. Néhányuk sósabb, mint a tengervíz. Legtöbbjük nagy kontinensek belsejében alakult ki az édesvíz elpárolgásával. Ilyen pl. az Egyesült Államok Utah államában található Nagy-Sós-tó. A sós tavakban, amelyeket athalassohalinoknak nevezünk, a Ca-, Mg-, SO₄-ionok bepárlásából származó sók vannak túlsúlyban. Néhány sós tó – beleértve a legnagyobbat – tengermaradvány. Legnagyobb mennyiségben Na és Cl- ionokat tartalmaznak.

Térképészeti leg a tó nyílt víztükrökkel rendelkező bármilyen, a méretarányban még felületként ábrázolható objektum, amelyet vonalas jellel határolunk le és a hagyomány szerint halványkék színtöltéssel jelenítünk meg. Ugyanakkor a térképi ábrázolásban nem feltétel a tavak kék színnel történő ábrázolása. Egyszínű térképeken vagy tematikus térképi ábrázolás esetén a tavak fekete árnyalatokkal való bemutatása gyakori.

Mindennapi értelmezésben a tó nagyobb vagy kisebb kiterjedésű állóvíz, ill. mesterségesen létrehozott mederben összegyűlt víz. Nyelvileg a tó szétterjedést kifejező szó a tág, tát, tár, távol, tétova, vagyis a tó vagy ta gyököt tartalmazó, helyi távolságra vonatkozó szavakkal áll származásilag kapcsolatban).

Természetes eredetű állóvizeink listája

Magyarországon 3805 tavat és vizes területet tartanak nyilván, amelyből közel 3500 állóvíznek számít, és ezeknek a medre sem régebbi, mint a pleisztocén, és maguk a tavak mindössze néhány tízezer éve alakultak ki. Igazán mély tó nincs az országban. A sekély tavak vize nyáron gyorsan felmelegszik, és ez fürdőzésre különösen alkalmassá teszi azokat. Tavaink 75 százaléka mesterséges tó. A magyarországi állóvizek összes területe 1685 négyzetkilométer, amely mintegy 2 százaléka az ország területének.

A magyarországi tavakat keletkezésük szerint a következő módon lehet osztályozni:

- szerkezeti mélyedéseket kitöltő tavak (a Balaton, a Velencei-tó),
- elgátolt medencét kitöltő tavak: (pl. a folyami hordalékkúpokkal elrekesztett Fertő tó, a csuszamlással elgátolt Arlói-tó Ózd környékén),
- lefűződött folyókanyarulatokban kialakult morotvtavak (pl. a Kalocsa környéki Szelidi-tó),
- alföldi mélyedéseket, homokhátak közti laposokat megülő szikes tavak (pl. a szegedi Fehér-tó, ami egyben jelentős természetvédelmi terület is, a Nyíregyháza melletti Sóstó),
- langyos vagy meleg vizű forrástavak (a Hévízi-tó, a miskolctapolcai forrástó),
- dolinavak (a Vörös-tó az Aggteleki-karszton),
- mesterséges tavak (pl. a nagy folyók hordalékkúpjain folytatott kavicsbányászat nyomán kialakult úgynevezett bányavak, a hortobágyi halastavak, a Tisza-tó, a budapesti Feneketlen-tó).

A Balaton nemcsak Magyarország, hanem Közép-Európa legnagyobb tava is. Felülete 600 km², hossza 77 km és maximális szélessége 14 km. 104 méteres tengerszint feletti magasságon helyezkedik el, és átlagos mélysége 3 m. Legmélyebb pontja Tihanynál 12,5 m.

A Kis-Balaton eredetileg a nagy tó része volt. Jelenlegi mocsaras természetvédelmi terület, amely fontos szerepet játszik a Balaton jó vízminőségének megőrzésében.

Magyarország második legnagyobb tava a Fertő tó az osztrák határon. A sekély, mindössze 1,5 méteres átlagos mélységű tó 315 km²-es felszínéből 75 km² tartozik Magyarországhoz.

A következő nagy magyar állóvíz, a Velencei-tó is egy sztyeppei tó, a feltöltődés előrehaladott állapotában. Területe 26 km², de ebből csak 16 km² a nyílt víz, a többi nádas.

A 19. századi nagy vízszabályozások számos korábbi lápvidéket, a melyek eredetileg szintén sztyeppei tavak voltak, teljesen felszámolt. Ilyenek voltak például a Sárrét a Dunántúlon, illetve az Ecsedi-láp a Tiszántúl északi részén.

Az álló-víz neve	Területe km ²	Térfo- gata km ³	Átlagos vízmély- sége m	Legnagyobb vízmélysége m	Kialakulása	Elhelyezkedése
Balaton	594	1,9	3,0-3,06	12,5	Szerkezeti mélyedést ki- töltő tó	Keszthely és Siófok kö- zött, a Dunántúl kö- zépső részén
Velencei- tó	26	--	1,5	--	Szerkezeti mélyedést ki- töltő tó	Fejér megye
Fertő-tó	322/75 Ma- gyarorszá- gon	--	1,5	1,8	Szerkezeti mélyedést ki- töltő tó	Ausztria/Magyarország

A tó

- ≈ Természetes tómedencék
- ≈ Endogén eredetű tómedencék
 - ~ Tektonikus eredetű tó
 - ~ Maar, krátertó, kalderató
- ≈ Exogén eredetű tómedence
 - ~ Morotvató
 - ~ Deflációs tó
 - ~ Elgátolt tó
 - ~ Karszttó
- ≈ Glaciális eredetű tómedencék
 - ~ Tengersizem (kártó)
 - ~ Csorgótavak (páternoszter-tavak)
 - ~ Jégperemi (proglaciális) tó, végmorénató
 - ~ Fjordos tó, loch
 - ~ Árkos tó
 - ~ Szoll
 - ~ Glint-tó
 - ~ Reliktum tó (maradvány tó, öröklött tó)
- ≈ Mesterséges (antropogén) tómedencék
- ≈ Hegy- és dombvidéki víztárolók
- ≈ Síkvidéki víztárolók

A tómedence fejlődése és a tó állapotának változása

- ≡ A tópart és a tómeder
 - ≈ A tó partja
 - ≈ A tómeder
- ≡ Természetes állóvíz fejlődési állapotai
 - ≈ Fertő
 - ≈ Mocsár (síkláp)
 - ≈ Elsődleges mocsár
 - ≈ Dagadóláp
 - ≈ Szikes
- ≡ Az állóvizek ökológiai típusai
 - ≈ Nagytavak és kistavak
 - ≈ Mélytavak
 - ≈ Sekélytavak
 - ≈ Kopolya
 - ≈ Kistó
 - ≈ Fertő
 - ≈ Láp
 - ≈ Mocsár
 - ≈ Tömpöly
 - ≈ Pocsolya
 - ≈ Dagonya
 - ≈ Tocsogó
 - ≈ Telma